Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

Asia: Talousvaliokunnan vastinepyyntö asiassa HE 193/2024 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kaupparekisterilain muuttamisesta

Hallituksen esityksessä ehdotetaan kaupparekisterilakiin lisättäväksi säännökset ilmoitusvelvollisuuden laiminlyönnin perusteella selvitystilaan tai kaupparekisteristä poistettavaksi määrätyn yhtiön tai osuuskunnan selvitystilan lopettamisesta tai palauttamisesta kaupparekisteriin hakemuksesta. Lisäksi ehdotetaan säädettäväksi hakemuksen hyväksymisen edellytyksistä, määräajasta hakemuksen tekemiselle ja aikaisemman hakemukseen annetun päätöksen vaikutuksesta uuden hakemuksen hyväksymiselle. Lakia sovellettaisiin ilmoitusvelvolliseen, joka on määrätty selvitystilaan tai poistettu kaupparekisteristä vuoden 2023 alusta alkaen.

Kaupparekisterilain voimaantulosäännöstä ehdotetaan muutettavaksi siten, että rekisteritietojen ajantasaisuuden tarkistamista koskevaa säännöstä alettaisiin soveltaa vuoden 2026 sijaan vasta vuonna 2027.

Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian, kuitenkin viimeistään 1.3.2025.

Vastinepyyntö

Eduskunnan talousvaliokunta on pyytänyt kirjallista lausuntoa asiassa HE 193/2024 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kaupparekisterilain muuttamisesta annetuista lausunnoista ja vastauksia seuraaviin kysymyksiin:

1) Liittyykö siihen jotain käytännön riskejä, että kaupparekisterilain 28 a §:ään mukaan rekisteriin palauttamispäivä merkittäisiin samaksi kuin sinne merkitty rekisteristä poistopäivä? Jos riskejä on, mitä ne ovat?
2) Onko esteitä sille, että PRH voisi kysyä ennen rekisteristä poistamista verottajalta tietoa siitä, onko kyseessä toimiva yritys?

Vastine

1) Liittyykö siihen jotain käytännön riskejä, että kaupparekisterilain 28 a §:ään mukaan rekisteriin palauttamispäivä merkittäisiin samaksi kuin sinne merkitty rekisteristä poistopäivä? Jos riskejä on, mitä ne ovat?

Kaupparekisterilain (564/2023) 1 §:n 1 momentin mukaan tässä laissa säädetään kaupparekisterin pitämisestä yrityksiä, yhteisöjä ja niissä toimivia henkilöitä koskevien ajantasaisten ja luotettavien tietojen saamiseksi. Osakeyhtiölain (624/2006) 20 luvun 21 – 22 §:ssä, samoin kuin muissa esityksen kannalta relevantissa yhteisölainsäädännössä, säädetään rekisteristä poistetun yrityksen oikeudellisesta asemasta ja edustamisesta.

Työ- ja elinkeinoministeriön näkemyksen mukaan kaupparekisteriin ei tulisi tehdä sellaisia taannehtivia merkintöjä, jotka antavat rekisteritietojen hyödyntäjälle virheellisen kuvan ilmoitusvelvollisen tosiasiallisesta oikeudellisesta asemasta tai edustamiseen oikeutetuista rekisteristä poistamisen ajalta, eikä sellainen merkintä olisi myöskään kaupparekisterilaissa 1 §:ssä tarkoitetun mukainen. Osakeyhtiölain 20 luvun 20 §:ssä säädetään rekisteristä poistamisen ajankohdasta, jonka kanssa vastaavan palauttamispäivän olisi katsottava olevan ristiriidassa. Kyse on myös siitä, ettei tällaiseen merkintään liittyviä mahdollisia seuraamuksia tai riskejä pystytä tunnistamaan ilman perusteellista harkintaa. Yksittäisenä esimerkkinä voidaan mainita suhde kaupparekisterilain 9 §:ssä säädettyyn rekisterimerkinnän julkisuusvaikutukseen.

Rekisteristä on poistettu ilmoitusvelvollisia pitkän aikaa, ja toisaalta palautettu rekisteriin ilmoitusvelvollisen pyynnöstä rekisteriviranomaisen aikaisemman noudattaman käytännön mukaisesti. Työ- ja elinkeinoministeriön tiedossa ei ole aikaisemman palauttamiskäytännön aikana ilmenneitä kohtuuttomia välillisiä seuraamuksia. Esityksen tavoitteissa on pyritty ohjaamaan tulkintaa siten, että mahdollisuuksien mukaan muuta lainsäädäntöä tulkittaisiin rekisteriin palautettavan ilmoitusvelvollisen osalta niin, että välilliset seuraamukset jäisivät mahdollisimman vähäiseksi tunnistaen kuitenkin se, ettei ilmoitusvelvolliselle aiheutuvia välillisiä seuraamuksia voida poissulkea.

Nyt käsiteltävänä olevan esityksen tarkoituksena on ollut mahdollistaa rekisteriin palauttaminen. Mikäli esimerkiksi verotukseen liittyvien seuraamusten osalta ilmenisi tarvetta muutoksille, niiden tulisi työ- ja elinkeinoministeriön näkemyksen mukaan kohdistua nimenomaisesti verolainsäädäntöön, eikä säätää taannehtivasta merkinnästä kaupparekisteriin. On jäänyt epäselväksi miten tällainen taannehtiva merkintä vaikuttaisi veroseuraamuksiin suhteessa siihen, että merkintä kaupparekisteriin tehdään tosiasiallisen palauttamispäivän mukaisesti.

Taannehtivan merkinnän osalta voidaan myös viitata verotusmenettelystä annetun lain (1558/1995) 28 §:ssä ja oma-aloitteisten verojen verotusmenettelystä annetun lain (768/2016) 10 §:ssä säädettyyn. Kyseiset säännökset alkavat seuraavasti: *Jos jollekin olosuhteelle tai toimenpiteelle on annettu sellainen*

oikeudellinen muoto, joka ei vastaa asian varsinaista luonnetta tai tarkoitusta... Tällä viittauksella ei vastineessa tarkoiteta miltään osin, että kyse olisi rekisteriin palautettavien osalta veronkierrosta riippumatta rekisteriin merkitsemisen ajankohdasta, vaan siihen, että tosiasiallisia olosuhteita vastaamatonta sääntelyä on pidettävä yleisesti ottaen ongelmallisena ja erityisesti kun kyse olisi julkiseen rekisteriin tehtävästä merkinnästä. Ilmoitusvelvollinen ei ole ollut rekisteröitynä kaupparekisteriin poistamista ja palauttamista koskevien päätösten välisenä aikana. Kuten edellisessä kappaleessa ilmenee, ei ole selvää, miten kaupparekisteriin tehtävä taannehtiva merkintä vaikuttaisi veroseuraamuksiin, jos niistä ei ole säännelty nimenomaisesti verolainsäädännössä. Tai miten tällaisen takautuvan merkinnän vaikutus eroaisi esityksen tavoitteissa palauttamista koskevan päätöksen tulkinnasta todetusta.

2) Onko esteitä sille, että PRH voisi kysyä ennen rekisteristä poistamista verottajalta tietoa siitä, onko kyseessä toimiva yritys?

Voimassa olevan kaupparekisterilain 31 §.n 2 momentin mukaan *rekisteriviranomaisella on oikeus salassapitosäännösten estämättä pyynnöstä saada Verohallinnolta osakeyhtiölain 20 luvun 4 §:ssä, osuuskuntalain 23 luvun 4 §:ssä sekä tämän lain 28 ja 29 §:ssä säädettyjen kaupparekisteristä poistamiseen liittyvien tehtävien hoitamiseksi tieto siitä, onko yksilöidyllä yrityksellä tai yhteisöllä ollut toimintaa Verohallinnon rekisteritietojen perusteella.*

Esityksessä pykälän 2 momenttiin on ehdotettu lisättäväksi uutena viittaus asunto-osakeyhtiölain 22 luvun 4 §:ään, jolloin rekisteriviranomaisella olisi oikeus saada tieto myös sellaisen yhtiön toiminnasta, johon sovelletaan asunto-osakeyhtiölakia.

Edellä mainitun muutoksen jälkeen rekisteriviranomainen voisi kysyä toiminnasta Verohallinnolta kaikkien niiden yhtiömuotojen osalta, jotka voidaan poistaa rekisteristä ilmoitusvelvollisuuden laiminlyönnin perusteella.

3) Lausunnot talousvaliokunnalle

Siltä osin kuin lausunnoissa on esitetty palauttamista koskevan päivän merkitsemistä poistamista vastaavaksi päiväksi, työ- ja elinkeinoministeriö viittaa edellä kysymyksen 1 osalta todettuun. Samoin työ- ja elinkeinoministeriö edelleen viittaa siihen, että esityksen tarkoituksena on ollut mahdollista rekisteriin palauttaminen, eikä tässä yhteydessä ole voitu poissulkea rekisteristä poistetulle ja sinne palautetulle koituvia muita seuraamuksia, kuitenkin pyrkien ohjaamaan tulkintaa siten, että seuraamukset mahdollisuuksien mukaan jäisivät mahdollisimman vähäisiksi. Lainsäädännön muutostarpeita voidaan arvioida, kun sen soveltamisesta saadaan kokemuksia.

Useissa lausunnoissa on viitattu toimivien yritysten poistamiseen liittyviin ongelmiin. Tältä osin työ- ja elinkeinoministerin toteaa edelleen, että vuonna 2025 sovellettavaksi tulevien kaupparekisteri-ilmoituksen laiminlyöntimaksun ja tilinpäätöksen myöhästymismaksun odotetaan tehostavan valvontaa ja vaikuttavan erityisesti sellaisiin ilmoitusvelvollisiin, joilla on toimintaa. On tosin huomattava, että

tilinpäätöksen myöhästymismaksu koskee vasta joulukuussa 2024 ja siitä eteenpäin päättyviä tilikausia, joten sillä ei vaikutusta sitä aikaisempien tilikausien tilinpäätösten ilmoittamisen laiminlyöntiin. Samoin esityksen kohdassa on 2.4.1.2 on todettu, että lainsäädäntö ei ole esteenä sille, etteikö rekisteriviranomainen voisi tiedottaa vastuuhenkilöä käynnissä olevasta poistomenettelystä. Tiedottamisen tavassa ja kohdentamisessa voitaisiin hyödyntää Verohallinnolta saatavaa tietoa ilmoitusvelvollisen toiminnasta.

Verohallinto on katsonut, että vuoden määräaika hakemuksen tekemiselle on liian pitkä ja ehdottanut sen lyhentämistä kolmeen kuukauteen. Työ- ja elinkeinoministeriön näkemyksen mukaan kantaa voidaan pitää ymmärrettävänä siitä näkökulmasta, että näin seurannaisongelmat jäisivät vähäisemmiksi. Toisaalta ongelmien välttämiseksi, määräajasta huolimatta, ilmoitusvelvollisen tulisi tehdä hakemus mahdollisimman pian. Tässä vaiheessa työ- ja elinkeinoministeriö katsoo, että määräaika tulisi säilyttää esityksen mukaisena, mutta tarvetta määräajan lyhentämiselle on perusteltua arvioida saatujen kokemusten perusteella.

Suomen Yrittäjät on katsonut, että hakemuksen antaminen paperilla tulisi olla jatkossakin mahdollista. Vuodesta 2026 alkaen lähtökohtana kaupparekisterissä on sähköisen asioinnin velvoittavuus, ellei ilmoitusvelvollinen ei esitä erityistä syytä paperin käyttämiselle ilmoituksissa tai hakemuksissa, eikä nyt kyseessä olevan hakemuksen osalta ole perusteltua poiketa tästä.

Patentti- ja rekisterihallitus on esittänyt voimaantulosäännöksen kohdan poistamista, jossa säädetään poistomenettelyn jatkamisesta. Työ- ja elinkeinoministeriö viittaa talousvaliokunnalle antamassaan lausunnossa kyseessä olevan kohdan tarpeettomuudesta toteamaansa. Mitä tulee kehotusten ja päätösten sähköiseen tiedoksiantamiseen ilmoitusvelvolliselle, johon Patentti- ja rekisterihallituksen lisäksi myös Taloushallintoliitto viittaa, ei asia ole tämän esityksen käsittelyn yhteydessä ratkaistavissa, eikä asiaa lähtökohtaisesti tulisi myöskään säädellä sektorilainsäädännössä, vaan laajemmin.

Suomen Tilintarkastajat on katsonut, ettei esityksessä ole esitetty riittäviä perusteluita sille, että rekisteritietojen ajantasaisuuden tarkistamista koskevaa säännöstä alettaisiin soveltaa vuoden 2026 sijaan vasta vuonna 2027. Kun on ilmeistä, ettei ajantasaisuuden tarkistamista koskeva tekninen toteutus valmistu siten, että se olisi käytössä vuoden 2026 alusta, on työ- ja elinkeinoministeriön näkemyksen mukaan perusteltua, että soveltamista siirretään vuodella, eikä siirrolla arvioida olevan merkittäviä vaikutuksia rekisteritiedon ajantasaisuuteen.

Jyri Oksanen
Erityisasiantuntija